

Format de citation

Opatrný, Josef : recension de : Ivan Jakubec / Jan Štemberk,
Cestovní ruch pod dohledem říše, Praha : Univerzita Karlova,
nakladatelství Karolinum, 2018, dans : Český časopis historický,
2020, 2, p. 562-563, DOI: 10.15463/rec.86200982

český
časopis
historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées.
Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou
substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§
44a-63a UrhG / German Copyright Act).

pedagogické literatury v České republice. Svým obsahem přesahuje jubilejní posláni a poskytuje mnoho podstatných údajů o instituci, která postupně vytvořila základní heuristické východisko ke studiu dějin školství (především základního a středního), didaktiky a pedagogického myšlení.

Třebaže se snahy o vytvoření ústřední pedagogické knihovny v Čechách projeví již na počátku 20. století, její založení se mohlo uskutečnit až po vzniku samostatného státu; usnesením ministerské rady z 15. března 1919 byl založen Československý pedagogický ústav J. A. Komenského, mezi jehož úkoly patřilo také vybudování pedagogického muzea a knihovny. U zrodu těchto institucí stály významné osobnosti oboru Otakar Kádner, první ředitel ústavu, a Jan Maurer, zakladatel knihovny. Historický výklad sleduje organizační peripetie, v nichž se knihovna dočasně osamostatnila jako dokumentační a studijní instituce, postupně rozšiřující svůj akviziční záběr na řadu specializací (mj. komeniologie). V různých organizačních podobách sdílela knihovna i temné stránky vývoje českých zemí, jakými byl útlum činnosti za německé okupace, zatčení a odsouzení ředitele Karla J. Beneše za protinacistickou činnost (1941) či uzavření dobově nežádoucí literatury do tzv. zvláštního fondu za sovětské okupace a „normalizačního“ režimu. Přes všechny politické překážky se knihovna rozrůstala a po začlenění do Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského (2011) získala samostatnou budovu a moderní vybavení pro fond o více než půlmilionu svazků.

Pro historické bádání má tato instituce význam především jako základní soubor literatury k dějinám moderní vzdělanosti. Zvláštní zmínku si zaslouží fond monogra-

fií a periodik k vývoji školství, pedagogiky, výchovy a vzdělávání, dále soubor slabikářů (od roku 1547), učebnic všech oborů a vysokoškolských skript (od 19. století), badatelsky velmi potřebných výročních zpráv středních škol z let 1811–1949, sbírka komenián, komplex komeniologické literatury a inkorporovaná Sukova studijní knihovna literatury pro děti a mládež (největší soubor tohoto zaměření v Česku).

Pojednání o institucionálních dějinách doplňují medailony významných osobností, které působily v této knihovně. Byli to mj. jeden ze zakladatelů české speciální pedagogiky Jan Maurer (1878–1937), teoretik a historik literatury pro mládež Václav František Suk (1883–1934), spisovatel Karel Josef Beneš (1896–1969) a komenioložka evropského věhlasu Dagmar Čapková (1925–2016). Publikace doplněná popisem fondů a projektů knihovny, podrobnou bibliografií a desítkami dokumentárních vyobrazení dobře poslouží zájemcům o dějiny vzdělávání od 19. století do současnosti.

Jaroslav Pánek

Ivan JAKUBEC – Jan ŠTEMBERK

Cestovní ruch pod dohledem říše

Praha, Nakladatelství Karolinum 2018, 309 s., ISBN 978-80-246-4127-0.

Práce autorské dvojice Jakubec Štemberk patří k publikacím, které se v posledních letech pokoušejí prezentovat období protektorátu jinak než prostřednictvím počtu pronásledovaných z politických či rasových důvodů. Pro část veřejnosti je tento úhel pohledu sice předmětem silné kritiky, je však zcela legitimní a dokonce nutný. Pokud mají historikové nabízet reálný obraz minulosti, nemohou v něm informace

o denním životě protektorátu chybět, samozřejmě s vědomím širšího kontextu. Autoři zmiňují tuto skutečnost už v prvních větách úvodu práce, když konstatují: „I v dobách zuřících bojů na všech frontách stále lidé žili své běžné životy více či méně zasažené válkou“ (s. 7).

Jakubec a Štemberk věnovali pozornost segmentu protektorátní reality, která dosud zůstávala celkem pochopitelně zcela stranou zájmu. Turistika a cestovní ruch totiž svým způsobem symbolizují bezstarostný život v klidu a dostatku a také proto se mohly stát ve dvacátých a třicátých letech důležitým fenoménem života československé společnosti. Navazovaly na starší tradici v celém regionu a od roku 1939 se jim dostávalo v některých oblastech silné podpory ze strany protektorátních úřadů. Tady měly odvracet pozornost od politických a kulturních problémů a v některých případech sloužit dokonce jako prostředek získávání sympatií vybraných vrstev české společnosti. Autoři zmiňují tuto stránku cestovního ruchu v souvislosti s lázeňstvím, kde pak docházejí k jednoznačnému závěru: „Úkolem lázní bylo „vyrábět nové zdraví a novou pracovní sílu k prospěchu velkého díla i všedních malých úkolů“. Programově měla být společenská smetánka vystřídaná „pracujícím lidem“. Sociální tendence lázeňského cestovního ruchu se nejvíc projevila v největších protektorátních lázních – Luhačovicích, kde byla zřízena dělnická ozdravovna pro program státní odborové rekreace (Heydrichův odkaz)“ (s. 216).

Třebaže tak měl cestovní ruch v Československu silnou tradici z meziválečného období, politika protektorátních úřadů vycházející z německé praxe znamenala další impuls k jeho rozmachu. Jeho nezbytnou součástí představovala dobře vybudovaná

organizační struktura, jíž věnovali autoři první část práce a pak se soustředili na další stránky fenoménu – dopravu a ubytování. Vzhledem k podmínkám panujícím ve střední Evropě v době války následují poté kapitoly popisující domácí cestovní ruch, který byl rozhodujícím segmentem této části ekonomických a společenských aktivit české společnosti za druhé světové války. Významově marginálnímu zahraničnímu cestovnímu ruchu ve výjezdové i příjezdové oblasti je věnována jediná kapitola, v níž sledují autoři zvlášť Říši a Slovensko, na necelé stránce pojednávají problematiku jiných částí Evropy. I tady se opírají, stejně jako v celém textu, téměř výlučně o prameny materiál české i zahraniční provenience (Slovensko, Rakousko a Německo), memoáry, dobový tisk, fotografie a prospekty, využitě potom také jako ilustrace.

Josef Opatrný

David BRABEC (ed.)

Josef kardinál Beran:

Milostí Boží jsem, co jsem

Plzeň, Statutární město Plzeň 2019,
88 s., bez ISBN.

Kardinál Josef Beran (1888–1969), arcibiskup pražský a metropolita český, bezpochyby patří mezi nejvýznamnější osobnosti v moderních dějinách katolické církve v českých zemích. Přiměřeně tomu je a jistě bude věnována badatelská pozornost jeho životu a působení. Pramennou základnu k tomuto výzkumu dotváří rozsáhlý soubor fotografické dokumentace, který vznikl v průběhu Beranova působení nejen doma, ale také v Itálii a v zemích západní Evropy a Severní Ameriky v době jeho exilu v letech 1965–1969. K evidenci této